

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри ортопедичної стоматології Івано-Франківського національного медичного університету МОЗ України Ожогана Зіновія Романовича на дисертаційну роботу Семчишин Ярини Олегівни "Обґрунтування лікування хворих з скронево-нижньощелепними розладами і зубо-щелепними деформаціями", представлену до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 35.600.124 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 "Охорона здоров'я" за спеціальністю 221 "Стоматологія"

Актуальність теми дисертації. У сучасній стоматології скронево-нижньощелепні розлади є поширеною патологією, часто виявляються на клінічному прийомі і за останні роки стали одними із найпоширеніших захворювань опорно-рухового апарату. Достатньо часто вони пов'язані з порушеннями оклюзії, спричиненими аномаліями прикусу, вторинними зубо-щелепними деформаціями або некоректним ортодонтичним лікуванням.

Структурні зміни у скронево-нижньощелепних суглобах і нервово-м'язовій системі, можуть призводити у пацієнтів до значних обмежень у функціонуванні зубо-щелепної системи і супроводжуватися боєм значної інтенсивності. Такі клінічні ситуації достатньо часто вимагають міждисциплінарного підходу до діагностики і лікування пацієнтів. Успішне лікування скронево-нижньощелепних розладів, поєднаних із зубо-щелепними деформаціями, можливе за умови використання ефективного алгоритму функціональної діагностики та обґрунтованого вибору методів лікування та прогнозування результатів. Важливим чинником при лікуванні є одномоментне коригування зубо-щелепних деформацій, відновлення функціональної оклюзії і стійких оклюзійних співвідношень зубних рядів.

Тому, для досягнення стійкого позитивного результату необхідним є комплексний підхід до лікування скронево-нижньощелепних розладів,

поєднаних із зубо-щелепними деформаціями та оцінка ефективності обраних методів діагностики і терапії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної теми кафедри терапевтичної стоматології, пародонтології та стоматології ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького «Порушення метаболізму та його вплив на розвиток поєднаної стоматологічної та соматичної патології» (номер державної реєстрації 0120U002131; шифр роботи ІН.30.000.004.20). Здобувач є співвиконавцем даної роботи.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Усі положення, висновки і рекомендації, що містяться в дисертації, науково обґрунтовані, достовірні, логічно впливають із результатів клінічних, додаткових і статистичних методів дослідження, отримані на достатньому фактичному матеріалі.

Метою дисертаційної роботи є підвищення ефективності діагностики та лікування хворих зі скронево-нижньощелепними розладами та зубо-щелепними деформаціями шляхом розпрацювання алгоритмів комплексних діагностичних, лікувальних заходів та їх обґрунтування.

Автором проведено обстеження та лікування 79 пацієнтів зі скронево-нижньощелепними розладами та зубо-щелепними деформаціями, розподілених за віком і статтю, а також проведено оцінку ефективності розпрацьованих алгоритмів діагностики та лікування.

Для виконання поставленої мети сформульовано 5 завдань. Мета і завдання відповідають темі дисертаційної роботи і є науково обґрунтованими.

Методи діагностики та лікування сучасні, інформативні, відповідають поставленій меті. Використано клінічні методи обстеження пацієнтів із скронево-нижньощелепними розладами, також ортопантомографія, зонографія, комп'ютерна томографія, УЗД дослідження, конділографія,

проводився аналіз функціональної оклюзії. Наведений у роботі ілюстративний матеріал достатньо повно відображає результати дослідження. Достовірність отриманих результатів підтверджується даними статистичної обробки.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертанткою запропоновані алгоритми комплексних заходів діагностики та лікування пацієнтів із скронево-нижньощелепними розладами, поєднаними із зубо-щелепними деформаціями та доведена їх ефективність. У дисертації уточнено наукові відомості про поширеність та особливості розвитку скронево-нижньощелепних розладів у пацієнтів із різними клінічними формами і проявами зубо-щелепних деформацій. Об'єктивність обстежень базується на проведенні Гамбурзького протоколу і тесту Helkimo.

Практичне значення отриманих результатів. Практичне значення даної дисертаційної роботи полягає у розробці та впровадженні алгоритмів діагностики та лікування пацієнтів із скронево-нижньощелепними розладами, поєднаними з зубо-щелепними деформаціями. Доведено, що для первинної діагностики пацієнтів із скронево-нижньощелепними розладами важливе значення має оцінка достовірності обстежень, виконаних за Гамбурзьким протоколом і тестом Helkimo.

Результати дисертаційного дослідження впроваджені в клінічну практику відділень терапевтичної стоматології, ортопедичної стоматології №1 та стоматології дитячого віку №1 Стоматологічного медичного центру ЛНМУ імені Данила Галицького, а також в практичну роботу відділень терапевтичної стоматології Комунальної 5 стоматологічної поліклініки м. Львова та КП «Волинська обласна стоматологічна поліклініка». Матеріали дисертації також використовуються в лікувальній роботі та навчальному процесі на кафедрах терапевтичної стоматології та стоматології ФПДО ЛНМУ імені Данила Галицького.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, виконаним за науковим керівництвом доктора

медичних наук, професора Ю.О.Риберта. Автор самостійно здійснила патентно-інформаційний пошук та аналіз наукової літератури за темою дисертації. Дисертантка спільно з науковим керівником визначили мету, завдання і дизайн дослідження. Самостійно зібрала матеріали клінічних та додаткових досліджень, систематизувала і їх проаналізувала. Спільно з науковим керівником дисертантка розробила та апробувала методику ортопедичної та ортодонтичної реабілітації пацієнтів зі скронево-нижньощелепними розладами та зубо-щелепними деформаціями, здійснила аналіз та узагальнення результатів дослідження, сформулювала висновки і практичні рекомендації, а також підготувала наукові праці до публікації.

Апробація результатів дисертації. Матеріали і результати проведених досліджень презентовані на міжнародних науково-практичних конференціях: VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Lekarzy Dentystów „Między funkcją a estetyką” (Poland, Kazimierz Dolny, 2023), IX Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Lekarzy Dentystów „Między funkcją a estetyką” (Poland, Lublin, 2024).

Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій. За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 8 наукових праць, із яких 2 статті у виданнях, які включені в міжнародну наукометричну базу Web of Science, 3 статті у наукових фахових виданнях України, 2 – матеріали науково-практичних конференцій, а також 1 свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. У друкованих працях, опублікованих у співавторстві, роль здобувача є визначальною.

Оцінка змісту роботи, її значення у цілому, зауваження щодо оформлення.

Дисертаційна робота викладена українською мовою на 180 сторінках і складається з анотації, вступу, огляду літератури, матеріалів і методів дослідження, розділу власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, списку використаної літератури, який

містить 237 найменувань (30 кирилицею та 207 латиницею), додатків. Матеріали дисертації ілюстровано 57 рисунками, 37 таблицями.

У вступі автор чітко обґрунтувала вибір теми дисертації, виклала її мету і завдання. Висвітлено актуальність дисертаційної праці, зв'язок з науковими темами, наведено методи дослідження, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача. Вказано апробацію дисертації та впровадження її результатів у навчальну і практичну діяльність. Вступ викладений на 5 сторінках.

Розділ 1 "Огляд літератури" складається з 5 підрозділів та викладений на 18 сторінках друкованого тексту. У 1 розділі дисертантка проводить аналіз літератури з сучасних аспектів етіології, патогенезу та лікування скронево-нижньощелепних розладів. Зокрема, в підрозділі 1.1 наведено дані вітчизняних та іноземних науковців стосовно кореляції між порушеннями оклюзії, зубо-щелепними деформаціями та виникненням скронево-нижньощелепних розладів. У підрозділі 1.2 проаналізовано значення оклюзійної сплінт-терапії у лікуванні скронево-нижньощелепних розладів. Наведено результати застосування кап у різних клінічних ситуаціях. У підрозділі 1.3 дисертантка описує дані щодо особливостей лікування хворих зі скронево-нижньощелепними розладами та зубо-щелепними деформаціями із застосуванням сплінт-терапії у поєднанні з лікуванням елайнерами системи Invisalign. Автор констатує, що одночасне поєднання скронево-нижньощелепних розладів і ортодонтичної патології потребує особливих підходів щодо діагностики та лікування. У підрозділі 1.4 зазначено, що важливим чинником у діагностиці скронево-нижньощелепних розладів є обізнаність лікарів-стоматологів щодо своєчасного виявлення симптомів скронево-нижньощелепних розладів і направлення пацієнтів з цими розладами до спеціалістів відповідного профілю. Даний розділ має достатній об'єм, однак наявні певні орфографічні неточності.

Розділ 2 "Матеріали і методи дослідження" написаний на 10 сторінках друкованого тексту, складається з трьох підрозділів. У розділі представлена інформація про загальну характеристику 79 обстежених пацієнтів, розподілених за віком і статтю. У підрозділі 2.2 детально описано методику клінічного обстеження пацієнтів, застосовано анкети обстеження "Функціональні розлади", "Клінічний функціональний аналіз" та "Індекс Helkimo". Також наведено опис променевих методів обстеження, ортопантомографії, зонографії, конусно променевої комп'ютерної томографії, УЗД дослідження СНЩС. Детально описано метод електронної аксіографії (конділографії) системою Cadiac Compact, і проведення аналізу функціональної оклюзії в індивідуальному артикуляторі. Дослідження проведені із дотриманням етичних принципів виконання науково-медичних досліджень. Статистичні методи відповідають структурі вибірки і визначають достовірність отриманих результатів дослідження. Усі застосовані методи дослідження є сучасними і високоінформативними. В цілому розділ викладений інформативно, однак було б доцільно навести розподіл пацієнтів на клінічні групи.

Третій розділ "Власні дослідження", містить 6 підрозділів і викладений на 72 сторінках друкованого тексту. У підрозділі 3.1 описано алгоритм обстеження хворих зі скронево-нижньощелепними розладами та зубо-щелепними деформаціями. Зокрема, представлено розподіл пацієнтів із оклюзійними розладами, зумовленими аномаліями зубних рядів і прикусу; вторинними деформаціями, хворі з завершеним ортодонтичним лікуванням; з міогенними, артрогенними та комбінованими розладами СНЩС. У підрозділі 3.2 представлені результати розподілу обстежених хворих із аномаліями зубних рядів і прикусу, вторинними деформаціями і скронево-нижньощелепними розладами. Вказано, що серед обстежених хворих більшу частину склали пацієнти з комбінованими формами скронево-нижньощелепних розладів, а найбільш поширеними серед пацієнтів виявились аномалії зубних рядів і прикусу. Підрозділ 3.3 містить дані про

аналіз результатів диференційної діагностики та визначення тяжкості дисфункції СНЩС за Гамбургським діагностичним тестом та індексом Helkimo. У підрозділі 3.4 описані алгоритми та особливості комплексного лікування хворих зі скронево-нижньощелепними розладами та зубо-щелепними деформаціями, наведені клінічні приклади реабілітації таких пацієнтів. Дисертантка наводить комплекс лікувальних заходів, застосованих у хворих зі скронево-нижньощелепними розладами і зубо-щелепними деформаціями. Наведено лікувальні заходи, які проводилися у пацієнтів із міогенними та комбінованими скронево-нижньощелепними розладами. Також, представлено детальні клінічні приклади пацієнтів із фотопротоколом, результатами конділографії та лікування. У підрозділі 3.5 дисертантка оцінює результати проведеного лікування груп обстеження хворих за функціональним станом скронево-нижньощелепних суглобів. Вказано на статистично достовірні поліпшення амплітуди рухів суглобових головок при "медіотрузії" ($p < 0,001$) та "протрузії/ретрузії" ($p < 0,05$), покращилися параметри початку та кінця рухів суглобових головок при "протрузії/ретрузії" ($p < 0,001$). Позитивні зміни відбулися і в показниках траєкторії руху суглобових головок при "медіотрузії" ($p < 0,05$) та "відкриванні/закриванні рота" ($p < 0,05$). Автор зазначає, що покращення також відбулися і при аналізі параметрів трансверзального суглобового кута при "медіотрузії" ($p < 0,01$). У підрозділі 3.6 проаналізовано результати опитування лікарів-стоматологів Львівського регіону за допомогою анкети щодо ознайомленості з проблематикою скронево-нижньощелепних розладів. Результати дослідження показали, що 67,5% опитаних не проходили додаткового навчання з питань СНЩС/СНР після здобуття вищої освіти, а 73,75% респондентів не займаються лікуванням скронево-нижньощелепних розладів. Автор доводить, що запропоновані нею алгоритми діагностики та лікування скронево-нижньощелепних розладів і зубо-щелепних деформацій дозволяють забезпечити повну або часткову реабілітацію таких пацієнтів. Викладення матеріалу послідовне, логічне, Розділ обширний, ілюстрований

52 рисунками та 36 таблицями. Результати досліджень представлено в 5 публікаціях. Доцільно було б завершити розділ підсумком і розділити його на 2 розділи.

Розділ "Аналіз та узагальнення результатів дослідження" викладений на 7 сторінках друкованого тексту і присвячений обговоренню, аналізу та узагальненню отриманих автором результатів дослідження, проведено їх порівняння з даними літератури.

Висновки сформульовані чітко, відповідно до мети та відповідають поставленим завданням. Висновки конкретні, повністю відображають суть проведеного дослідження.

Усі дослідження проведені з дотриманням принципів біоетики, з урахуванням основних положень Гельсінської декларації з біомедичних досліджень.

Текст поданих матеріалів дисертаційної праці є оригінальним. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертаційної праці ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації не виявлено.

Дисертація викладена літературною мовою, проте у тексті зустрічається незначна кількість орфографічних неточностей. Зроблені зауваження жодним чином не зменшують наукову та практичну цінність дисертаційної праці, мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку.

Разом з цим, у процесі рецензування виник ряд запитань, які потребують додаткового пояснення, а саме:

1. У чому полягала реконструкція функціональної оклюзії у хворих зі скронево-нижньощелепними розладами та зубо-щелепними деформаціями?
2. Чому, на Вашу думку, важка форма скронево-нижньощелепних розладів за індексом Helkimo переважала у пацієнтів з комбінованими СНР?

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Семчишин Ярини Олегівни "Обґрунтування лікування хворих з скронево-нижньощелепними розладами і зубо-щелепними деформаціями" є самостійною завершеною працею, в якій вирішене актуальне практичне завдання – підвищення ефективності діагностики та лікування хворих зі скронево-нижньощелепними розладами та зубо-щелепними деформаціями шляхом розпрацювання алгоритмів комплексних діагностичних та лікувальних заходів та їх обґрунтування.

Отримані результати досліджень дали можливість розпрацювати, обґрунтувати, впровадити і оцінити ефективність алгоритмів комплексних заходів діагностики та лікування пацієнтів зі скронево-нижньощелепними розладами і зубо-щелепними деформаціями.

За актуальністю, науковою новизною, практичним спрямуванням отриманих результатів, їх достовірністю, методологічним рівнем, обґрунтованістю висновків, дисертаційна робота Семчишин Ярини Олегівни повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.07.2017 р. №40, а її автор Семчишин Ярина Олегівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри ортопедичної
стоматології Івано-Франківського національного
медичного університету МОЗ України,
Заслужений діяч науки і техніки України,
доктор медичних наук, професор

Зіновій Ожоган

